

**LLATINISMES.****A**

Accèssit: Es va acostar. Recompensa que es dona a qui no obté el premi, però s'acosta a ell.

Ad absurdum: Fins a l'absurd. Demostració de la validesa d'un argument per la impossibilitat de la seva contrària.

Ad hoc: Per a això precisament. Fa referència a la creació d'organismes o fets amb una finalitat concreta i puntual.

Ad kalendas Graecas: En les calendes gregues. Per als grecs no existien les calendes, per tant, entre els romans s'utilitzava en el sentit de "mai". Una data inexistent, no se sap quan.

Ad nauseam: Fins a la nàusea, fins al vòmit, fins a l'avorriment. Es refereix al cansament d'un fet de tant tractar-lo.

Agenda: Les coses que s'han de fer. Quadern en el qual s'anota el que s'ha de fer cada dia.

Àlbum: Blanc. Llibre en blanc per a omplir amb fotografies, adhesius ...

Àlies: D'altra manera. Sobrenom; conegut també com...

Alma mater: Mare que alimenta, mare nutrícia. Designa la Universitat.

Alter ego: Un altre jo, un segon jo. Persona de confiança que representa a un o s'identifica amb ell.

Anno domini (A.D.): Any del Senyor, el mateix que "després de Crist" (d.C.).

Annus horribilis: Any terrible, horrorós.

Ante meridiem (a.m.): Significa "abans del migdia" quan una jornada es divideix en 12 hores abans del migdia i 12 més després. S'oposa a *post meridiem*.

A posteriori: Amb posterioritat, després d'una circumstància determinada.

A priori: Amb anterioritat, abans d'una circumstància determinada.

B

Bis: Dues vegades. S'uneix a números que es repeteixen. També fa referència a la part d'una actuació que s'afegeix al final i fora del programa.

C

Campus: Camp, espai obert. S'utilitza per a referir-se al terreny d'una universitat o d'un col·legi.

Carpe diem: Gaudeix del dia present, del moment. Es tracta d'un vers del poeta llatí Horaci.

Casus belli: Motiu de guerra. Causa que justifica una guerra, una batalla, una enemistat.

Conditio sine qua non: Condició sense la qual no. A vegades apareix sense el substantiu *conditio*. Condició, requisit indispensable.

Confer (cf. o cfr.): compara, consulta. Usat en les citacions de textos.

Contra naturam: Contra la naturalesa.



Corpore insepulto: Amb el cos sense sepultar. Amb el cos del difunt present.

Cum laude: Amb lloança, amb elogi. Es diu freqüentment del resultat d'un examen. Fa referència a la màxima nota possible.

Curriculum vitae: Carrera de la vida. Conjunt de circumstàncies relatives a l'estat civil, situació acadèmica i professional, mèrits d'una persona.

D

De facto: De fet. Fa referència a una situació real, encara que no sigui reconeguda oficialment. S'oposa a l'expressió *de iure*.

Dèficit: Falta. Terme econòmic per indicar les pèrdues. S'oposa a *superàvit*.

De incognito: De manera desconeguda, sense notorietat.

De iure: D'acord a dret, de conformitat amb la llei. S'oposa a l'expressió *de facto*.

Delirium tremens: Forma de deliri amb il·lusions òptiques i terror, per un ús abusiu de l'alcohol.

Desideratum (plural: *desiderata*): El desitjat, les coses desitjades. Sol emprar-se parlant de llistes de coses que es desitgen adquirir.

Dies ater: Dia negre. Dia de desastre assenyalat com a tal en el calendari romà.

E

Ecce homo: Mirau aquí l'home. Paraules de Pilat quan va presentar a Jesús amb la corona d'espines i en un estat lamentable. Es refereix a una persona nafrada.

Ergo: Per tant, en conseqüència.

Errata: Errors, equivocacions.

Et cetera (etc.): I les coses restants.

Ex abrupto: Brusquement.

Ex aequo: Amb igual mèrit, amb igual rang, amb la mateixa puntuació, per igual.

Ex cathedra: Des de la càtedra, en to doctrinal. S'usa quan algú parla amb gran autoritat, o bé amb un llenguatge molt culte.

Ex professo: Deliberadament, a propòsit, expressament.

Extra muros: Fora de les muralles. Part de la ciutat situada més enllà de les muralles.

Ex voto: Procedent d'un vot, d'una promesa. Fa referència als objectes oferits en promeses o ofrenes.

F

Factòtum: Que ho fa tot.

Fòrum: Lloc de reunió o discussió.

**G**

Gravamen: Càrrega, perjudici. Es refereix a una càrrega econòmica, és a dir, a un impost.

Grosso modo: Sense molta exactitud, a grans trets, amb poca precisió.

H

Habitat: Hàbitat. Regió natural en la qual viu un animal o una planta.

Hic et nunc: Aquí i ara.

Honoris causa: Per causa de l'honor, per a honrar. Referit a la concessió de títols honorífics pels mèrits en algun camp. Habitualment acompanya el nom doctor *honoris causa*.

I

Ídem: El mateix, igual. S'usa per evitar la repetició innecessària d'alguna cosa dita anteriorment.

In albis: En blanc. Mancança de coneixements.

In crescendo: En creixement, en augment.

In dubio pro reo: En el dubte, a favor de l'acusat. Principi jurídic que proclama la presumpció d'innocència.

In extremis: En l'últim moment.

In flagranti: La forma correcta seria *in flagranti*. Significa en el moment de cometre un delictes o una acció d'amagat.

In mente: En la ment, en el pensament. Es refereix a la intenció de fer alguna cosa que encara no s'ha realitzat.

In pectore: En el pit, en el cor. Reserva o secret d'una resolució ja presa.

In saecula saeculorum: Pels segles dels segles. Per a indicar la llarga durada d'una cosa, per sempre.

In situ: En el lloc dels fets, sobre el terreny.

In vivo: En l'ésser viu. Designa un procés fisiològic dins de l'organisme viu. S'oposa a *in vitro*.

Interim: Mentrestant. Espai de transició d'una situació a l'altra.

Inter nos: Entre nosaltres, en confiança.

In vitro: En el vidre. Indica tot procés fisiològic que té lloc fora de l'organisme viu, és a dir, en tubs. S'oposa a *in vivo*.

Ipsa facto: immediatament, en l'acte.

Iunior (Jr.): més jove, el més jove. S'oposa a *sènior*.

**L**

Lapsus: Error involuntari. Pot aparèixer amb *calami* (d'escriptura), *linguae* (al parlar), *memoriae* (al recordar).

Lato sensu: En sentit ampli. S'oposa a *stricto sensu*.

M

Manu militari: Amb mà militar per la força.

Mare magnum: Confusió d'assumptes o coses.

Mare nostrum: El nostre mar. La mar dels romans era la Mediterrània.

Maxime: Sobretot, màxim. Grau més alt que pot aconseguir una quantitat.

Mea culpa: Per la meua culpa. Assumir la pròpia responsabilitat en un fet.

Mèdium: Mitjà, intermediari. Persona que fa d'intermediari entre els esperits i els humans. També usat de manera general amb el significat de mitjà.

Memorandum: El que cal recordar. Document on hi ha escrit tot allò que és necessari recordar.

Modus operandi: Manera d'obrar, d'actuar.

Modus vivendi: Manera de viure, mitjà de vida.

Motu proprio: Espontàniament, voluntàriament, per iniciativa pròpia.

Mutatis mutandis: Canviades les coses que han de ser canviades, amb els canvis necessaris, salvant les diferències. S'usa en la comparació de dues situacions coincidents en el fons.

N

Nota bene (N.B.): Apunta bé. Anotació que es fa al final d'una carta o un escrit per tal de remarcar una idea.

Numerus clausus: Nombre tancat, quantitat limitada. S'utilitza en l'àmbit docent fent referència al nombre limitat de places.

O

Opera prima: Obra primera. Primera obra d'un autor.

P

Panem et circenses: Pa i circ. L'autor satíric Juvenal criticava així la pèrdua de l'interès del poble romà per la política i només desitjava menjar i divertir-se. Els emperadors era el que oferien al poble per a guanyar-se el seu favor. Avui dia segueix tenint el mateix significat.

Peccata minuta: Faltes lleus. Coses de poca importància.

Per capita: Per cap. El que correspondria a cada individu.



Per saecula saeculorum: Pels segles dels segles. Per a indicar la llarga durada d'una cosa, per sempre.

Per se: Per si mateix, per la seva natura. Indica tot allò que és natural, propi d'un ésser o situació.

Persona non grata: Persona indesitjable, que no serà ben rebuda.

Placebo: Agradaré. Fals medicament preparat amb el mateix aspecte que un medicament determinat, però que no conté cap principi actiu.

Plus: Més. S'utilitza amb el valor de gratificació. Quantitat que es dóna de més per un servei, treball extraordinari.

Post data (P.D.): Després de la data. El que s'escriu en una carta després de la signatura.

Post meridiem (p.m.): Després del migdia quan una jornada es divideix en 12 hores abans del migdia i 12 més després. S'oposa a *ante meridiem*.

Primus inter pares: El primer entre iguals. Més destacat o important entre persones o coses de la mateixa condició.

Pro indiviso: Indivisible. Objectes o béns que no poden dividir-se.

Q

Quid: Alguna cosa, què. S'utilitza amb el sentit de causa principal d'una cosa, punt clau.

Quorum: Dels quals. Abreujament de la frase llatina *quorum praesentia sufficit* (amb la presència dels quals és suficient). Requisit numèric de membres presents perquè una reunió sigui vàlida.

R

Rara avis: Rara au, cosa estranya. Sol dir-se d'una persona o cosa difícil de trobar.

Referendum: És abreujament de la frase llatina *ad referendum*. Significa per a consultar. Votació, consulta que es fa al poble per aprovar o no acords polítics.

Rèquiem: Descans. De l'expressió "missa de rèquiem", pels difunts. També és la composició musical per a aquesta missa. Pot usar-se com a sinònim d'adéu d'algú mort.

Requiescat in Pace (R.I.P.): Descansi en pau. Sol col·locar-se en les làpides.

Rigor mortis: Rigidesa cadavèrica. Pot usar-se metafòricament fent referència a la rigidesa d'un fet.

S

Sènior (Sr.): Més vell, persona de més edat. Oposat a *iunior*.

Sic: Així. S'usa entre parèntesi i darrere de frases o paraules transcrites textualment.

Sine die: Sense dia, sense data concreta. S'utilitza quan alguna cosa es posposa indefinidament.

Snob: Significa sense noblesa, de baixa condició i és la forma abreujada de *sine nobilitate*.



Persona que adopta tota novetat en les idees, els gusts, etc., pel sol fet que la seva adopció li sembla ésser un senyal de distinció, bon gust, intel·ligència, etc.

Status: Estat o condició d'una persona o cosa, posició social d'una persona.

Statu quo: En l'estat en el qual (estan les coses). Situació en què es troba una conflicte o un procés en un moment donat.

Stricto sensu: En sentit estricte, en sentit rigorós. Oposat a *lato sensu*.

Sub iudice: En mans del jutge. Assumpte pendent de decisió judicial, secret de sumari.

Sui generis: De gènere propi, de la seva manera. Es diu d'alguna cosa quan és molt especial i difícil de classificar.

Summum: El màxim. Grau més alt al qual arriba una cosa.

Superàvit: Va sobrar, el que sobra. Terme econòmic per indicar els beneficis. S'oposa a *dèficit*.

T

Tabula rasa: Taula rasa. Fa referència a les tauletes de cera que s'utilitzaven per a escriure i que s'allisaven per a tornar a usar-les. S'utilitza per a referir-se a la ment abans del coneixement, i també per a assenyalar que es comença de nou o es prescindeix d'alguna cosa.

Totum revolutum: Tot regirat, confusió total, mescladissa.

U

Ultimatum: Últim avís, últim termini. Condicions i exigències últimes, la no acceptació de les quals pot provocar un enfrontament.

Ultra: Més enllà de, extrem. De vegades s'utilitza com prefix: els ultrasur, ultracurt.

Urbi et orbi: A la ciutat i al món, és a dir, a totes parts. Expressió referida inicialment a la benedicció del papa dirigida no només a la ciutat de Roma sinó a tot el món. Aplicada també a una notícia difosa a tot arreu.

V

Vademècum: Camina amb mi. Sol anomenar-se així un llibre de poc volum i fàcil maneig per a consulta de dades importants. Guia professional, especialment entre metges.

Vade retro: Vés-te enrere, retrocedeix. Paraules dites per Crist al ser temptat per Satanàs; s'utilitzen per a rebutjar una oferta molt temptadora.

Verbi gratia: Per exemple.

Via crucis: El camí de la creu. Pujada de Crist al Calvari amb la creu a coll. S'utilitza amb el sentit de recorregut penós i ple de dificultats o aflicció continuada.

Viceversa: A l'inrevés, en sentit contrari. Pot aparèixer escrit en dues paraules o en una sola.

Vis comica: Força còmica, facultat de fer riure.

Viva voce: De viva veu, en veu alta, oralment.

Vox populi: Veu del poble, rumor popular. Fet o notícia de domini públic.